

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเพื่อการศึกษาถึงความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมและการจัดการปัญหาในเทศบาลตำบลอุโมงค์ 2) ศึกษาความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม และ 3) เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 350 คน การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่ แจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน

จากกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 350 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จบการศึกษาในระดับ ม.1 – ม.3 หรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท และมีลักษณะที่พักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยว โดยอาศัยในชุมชนมาเป็นระยะเวลา ระหว่าง 21 – 30 ปี

5.1.2 สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน

สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่จะพบปัญหาเกี่ยวกับ ทิ้งขยะมูลฝอยไม่เป็นที่ รองลงมาคือ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ ขยะมูลฝอยบางชนิด เช่น เหล็ก พลาสติก แก้ว ข่อยสลายยาก และขยะอุดตันท่อระบายน้ำและคูคลอง

สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาการจัดการภูมิทัศน์เมืองในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับ การทิ้งสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยได้

ทำลายสุนทรีย์ภาพเมืองและภูมิทัศน์ของถนน รองลงมาคือ มีการติดตั้งป้ายโฆษณาชวนเชื่อตามถนน มากเกินไป มีการสร้างอาคารหรือสิ่งต่าง ๆ รุกล้ำแหล่งน้ำสาธารณะ และมีการรुकล้ำถนน และพื้นที่ สาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

5.1.3 การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน

การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านการจัดการกับปัญหาขยะส่วนใหญ่ จะมีการดำเนินการในด้านมีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอย ให้มีการละเว้นการเผาขยะมูลฝอยในชุมชน เทศบาลมีรถบรรทุกขยะที่มีบรรจุขยะมูลฝอยมิดชิด มีการจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอยถูกสุขลักษณะ มีการแปรสภาพขยะมูลฝอย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ และมีการนำขยะใช้แล้ว เช่น กระดาษ ขวด พลาสติก กระป๋อง ฯลฯ กลับมาใช้ใหม่

การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านการจัดการกับปัญหาการจัดการภูมิทัศน์ เมืองในเขตเทศบาล ส่วนใหญ่มีการดำเนินการในด้านรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ตามข้างถนนอย่างเหมาะสม ขออนุญาตในการ ดำเนินการสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ และมีออกกระเบียบลงโทษผู้ก่อให้เกิดปัญหาภูมิทัศน์ในชุมชน

5.1.4 ความตระหนักและจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชน

ความตระหนักและจิตสำนึกในเรื่องขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนรับรู้และเห็นด้วยว่า ปัญหาขยะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาปริมาณขยะเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายควรร่วมมือแก้ไข ปัญหาโดยเร็ว ปัญหาขยะส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ควรกฎหมายสนับสนุน เกี่ยวกับการจัดการขยะ สาเหตุของปัญหาขยะมาจากนิสัยส่วนบุคคล ปัญหาขยะเกิดจากการจัดการ ขยะไม่ดีพอ และกฎหมายเกี่ยวกับขยะมีบทลงโทษเบาเกินไปส่งผลให้ประชาชนไม่สนใจลด ปริมาณขยะ

ความตระหนักและจิตสำนึกในเรื่องการจัดการภูมิทัศน์เมือง พบว่า ประชาชนรับรู้และเห็น ด้วยว่า ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองให้หน้าอยู่ ปัญหาภูมิทัศน์เป็นปัญหาที่ทุกฝ่าย ควรร่วมมือแก้ไขปัญหา วัดและโบราณสถานมีคุณค่าทางวัฒนธรรมต่อชุมชน การวางผังเมืองเป็น เรื่องที่จำเป็นต่อชุมชน พื้นที่สามารบเป็นสมบัติของทุกคนในชุมชน เทศบาลควรมีการกำหนด ระเบียบการติดป้ายโฆษณาในเขตเมือง และเห็นว่าการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณบ้าน อาคารสถานที่ เป็น สิ่งที่สามารถทำได้

5.1.5 แนวทางการแก้ไขและข้อเสนอแนะในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน

กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เสนอแนะว่า การจัดการขยะนั้นควรมีการจัดตั้งศูนย์รับซื้อขยะในชุมชน (1 ตำบล 1 ศูนย์) มีโครงการรณรงค์การแยกทิ้งขยะโดยผู้ทิ้งขยะ มีการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยหมักใช้เองในครัวเรือนจัดให้มีถังขยะอินทรีย์โดยเฉพาะ ส่งเสริมการลดการใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน โดยการลดการใช้ถุงพลาสติก เช่น การนำตะกร้าหรือถุงไปจ่ายตลาด และมีโครงการชุมชนสัมพันธ์ โดยเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ให้ความรู้แก่ประชาชน และสำรวจสภาพการจัดการขยะของชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้สอบถามหรือขอคำชี้แนะในการจัดการขยะในชุมชนได้ เป็นต้น

การจัดการปัญหาการจัดภูมิทัศน์ในชุมชน เสนอแนะว่า เทศบาลควรเอาใจจริงเอาใจกับผู้ประกอบการ ร้านค้าที่จัดตั้งแผ่นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่บดบังทัศนียภาพของชุมชน ไม่ควรปล่อยให้มีการจัดสร้างตึกสูงในเขตชุมชน การสร้างบ้านเรือนของประชาชนในชุมชนทางเทศบาลควรเข้ามาควบคุม ดูแล โดยคำนึงถึงลักษณะทางวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ในชุมชนเขตโบราณสถาน วัด ไม่ควรให้มีการสร้างสถานบันเทิง และควรมีการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์โบราณสถานที่ชัดเจน

5.1.6 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า “สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน” ผลการทดสอบพบว่า สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อความตระหนักและจิตสำนึกของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ดังนั้นสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงถูกปฏิเสธ

5.3 อภิปรายผลการศึกษา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างกว้างขวางทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการใช้ทรัพยากรในปริมาณมาก ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง แม้จะมีการกำหนดมาตรการหลายอย่างออกมาแก้ไขและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่ก็เป็นไปได้ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมที่เคยพึ่งพิงธรรมชาติ มาเป็นสังคมแบบตะวันตกหรือสังคมเมืองมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายของสารพิษในสิ่งแวดล้อม การเพิ่มของปริมาณขยะและสิ่งปฏิกูลในเขตเมือง จนมีผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศโดยรวม จากผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-10 ขึ้น โดยมุ่งเน้นให้

ชุมชนและประชาชนมีบทบาทในการอนุรักษ์บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น มีการปรับปรุงกฎหมายรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่น และชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแผนงานและโครงการที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ โดยยึดเอาคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ซึ่งจะทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความยั่งยืน และเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงคนและชุมชนเป็นหลัก แทนที่จะเป็นการพัฒนาโดยภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

สืบเนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ชุมชนต่าง ๆ ในประเทศไทยต่างได้รับผลกระทบกันอย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับการศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ที่พบว่า สภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนยังคงมีอยู่ ส่วนใหญ่จะพบปัญหาเกี่ยวกับการทิ้งขยะมูลฝอยไม่เป็นที่ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ ขยะมูลฝอยบางชนิด เช่น เหล็ก พลาสติก แก้ว ขยะสลายยาก และขยะอุดตันท่อระบายน้ำและคูคลอง สภาพปัญหาปัญหาการจัดการภูมิทัศน์เมืองส่วนใหญ่พบปัญหาเกี่ยวกับการทิ้งสิ่งปฏิกูลและขยะมูลฝอยได้ทำลายสุนทรีย์ภาพเมืองและภูมิทัศน์ของถนน มีการติดตั้งป้ายโฆษณาชวนเชื่อตามถนนมากเกินไป มีการสร้างอาคารหรือสิ่งต่าง ๆ รุกค้ำแหล่งน้ำสาธารณะ และมีการรुकค้ำถนน และพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งปัญหาต่างเหล่านี้ล้วนแต่เป็นที่ ปัญหาที่มีความต่อเนื่องมานาน ปัจจัยหลักของปัญหานั้นเกิดจากประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักในคุณค่าของการจัดสิ่งแวดล้อม ทำให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขีดจำกัด นอกจากนี้กระบวนการที่ประชาชนจะเข้าถึงการดำเนินงานร่วมกับภาครัฐยังไม่ชัดเจน อีกทั้งกฎหมายและอนุบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านสิ่งแวดล้อมอีกหลายฉบับยังไม่มีความชัดเจน และยังคงมีความจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอยู่

ถึงแม้ว่า ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประชาชนชนส่วนใหญ่ในพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีความตระหนักและจิตสำนึกในเรื่องขยะมูลฝอย และการจัดภูมิทัศน์เมืองก็ตาม แต่ลักษณะนิสัย หรือความเคยชินกับการปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตประจำวัน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเองก็ยังคงมีอยู่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รู้ว่าการทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่คัดแยกขยะ การกำจัดขยะโดยการเผากลางแจ้ง เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง ประชาชนก็ยังทำ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมศักดิ์ โคจิจุล (2545) พบว่า ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ รับรู้และเข้าใจ เกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในบางครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของมนัส สุวรรณ (2535) กล่าวว่า ความตระหนักในทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือ การรู้จริง ความซาบซึ้งการเข้าใจอย่างถ่องแท้ใน

เรื่องที่น่าสนใจมีความคิดว่า อะไรผิด อะไรถูก อะไรเป็นผลดี อะไรเป็นผลเสีย การมีความรักหวงแหนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวม การมีความวิตก มีความห่วงใยในเรื่องผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและสังคม การได้กระทำจริง ปฏิบัติจริงในการทำกิจกรรมต่าง บ่งบอกได้ว่าประชาชนล้วนแต่รับรู้อะไรถูก อะไรผิด แต่การจะกระทำในสิ่งที่ถูกหรือผิดหรือไม่นั้นเป็นเรื่องส่วนบุคคล ถึงแม้ว่าจะมีประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่ตระหนักและเกิดจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อม แต่ไม่สามารถจะจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะขาดการได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมอย่างจริงจังจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในรูปแบบของเครือข่าย กลุ่ม และองค์กรภาคประชาชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมีลักษณะเชื่อมโยงกันเป็นตาข่าย วิธีการแก้ไขปัญหา ก็ต้องอาศัยเครือข่ายเช่นกัน เครือข่ายการสื่อสารจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ผู้ศึกษาเห็นว่า จะทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกิดผลในเชิงรูปธรรมยิ่งขึ้น และมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์นั้น ทางเทศบาลอุโมงค์ ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ ได้มีการดำเนินการจัดการกับสภาพปัญหาได้เพียงบางส่วนเท่านั้น โดยส่วนใหญ่จะมีการดำเนินการในด้านมีการรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอย ให้มีการละเว้นการเผาขยะมูลฝอยในชุมชน เทศบาลมีรถบรรทุกขยะที่มีบรรจุขยะมูลฝอยมิดชิด มีการจัดการและการกำจัดขยะมูลฝอยถูกสุขลักษณะ มีการแปรสภาพขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ และมีการนำขยะใช้แล้ว เช่น กระดาษ ขวด พลาสติก กระป๋อง ฯลฯ กลับมาใช้ใหม่ ด้านการจัดการกับปัญหาการจัดการภูมิทัศน์เมืองในเขตเทศบาล มีการดำเนินการในด้านรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็นในการปรับภูมิทัศน์เมือง มีการปรับภูมิทัศน์ตามข้างถนนอย่างเหมาะสม ขออนุญาตในการดำเนินการสร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ และมีออกกระเบียบลงโทษผู้ก่อให้เกิดปัญหาภูมิทัศน์ในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ อติสร พุ่มแดง และพรวิไล รอดสว่าง (2544) ที่พบว่า เทศบาลตำบลบ้านนาปรือ มีนโยบายในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 5-10 ปีเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-พ.ศ. 2559 โดยทางเทศบาลตำบลบ้านนาปรือควรมีแผนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็นทางด้าน ขยะมูลฝอยและทางด้านน้ำเสียชุมชน ซึ่งในที่นี่ได้แนะนำให้มีการแยกขยะก่อนทิ้งลงถัง และวางแผนเส้นทางเก็บขนขยะให้ชัดเจน ส่วนทางด้านจัดการด้านน้ำเสีย ได้แนะนำระบบบำบัดแบบธรรมชาติ เพราะมีความเหมาะสมกับประเภทของน้ำเสีย และสามารถใช้เป็นแนวทางให้กับชุมชนอื่น ๆ นำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

อีกทั้งการดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ยังพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีไม่สามารถดำเนินการจัดการได้อย่างเต็มที่เพราะการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมสู่ท้องถิ่นตามยังมีข้อจำกัด การกระจายอำนาจให้ถึงยังประชาชนท้องถิ่น ในทางปฏิบัติที่ผ่านมายังไม่สามารถกระทำได้มากนัก แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรับผิดชอบ ในการให้บริการด้านการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชน และการมอบหน้าที่แก่พนักงานท้องถิ่นในการจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในท้องที่เขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังประสบปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข ได้แก่ ปัญหาขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจ ความไม่พร้อมของบุคลากรท้องถิ่น ปัญหาการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และทรัพย์สิน ปัญหาความซ้ำซ้อนของพื้นที่ ปัญหาด้านระเบียบการปฏิบัติต่าง ๆ ข้อจำกัดทางกฎหมายในการจัดหารายได้ ปัญหาความโปร่งใสในการบริหารจัดการของหน่วยงานท้องถิ่น และข้อจำกัดในการตรวจสอบและติดตามประเมินด้านการเงินและการปฏิบัติงาน จำเป็นต้องให้มีการเร่งรัดออกหรือปรับปรุงกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ตราพระราชบัญญัติการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ตราพระราชบัญญัติป่าชุมชน ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยองค์การอิสระที่มีหน้าที่ ให้ความเห็นต่อโครงการ หรือกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

หากพิจารณาจากกรอบของกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในข้างต้นจะพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมตามขอบเขตการปกครองได้อย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากสภาพโดยธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ได้เกิด และมีผลกระทบเฉพาะในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ตามเขตการปกครองเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาที่มีลักษณะต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ปัญหาน้ำเสีย ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากพื้นที่หนึ่งที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ต้นน้ำ และส่งผลกระทบต่อพื้นที่อื่นบริเวณกลางน้ำ และปลายน้ำที่อยู่ภายในเขตปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น หรือปัญหาขยะที่มีการนำไปทิ้งจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง หรือแม้แต่กระทั่งปัญหาหมอกพิษทางอากาศที่มีการแพร่กระจายไปยังพื้นที่อื่น นอกเหนือจากบริเวณแหล่งกำเนิดที่บางครั้งพื้นที่แหล่งกำเนิดไม่ได้รับผลกระทบใดเลย สภาพปัญหาเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมจะไม่สามารถจำกัดอยู่ในแต่ละเขตพื้นที่ปกครองอีกต่อไป คำถามก็คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถดำเนินการจัดการกับปัญหาที่มี

ลักษณะข้ามเขตแดนแบบนี้ได้หรือไม่ และอย่างไร ซึ่งการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะการดำเนินการแก้ไขเฉพาะคนในชุมชน หรือภายในชุมชนเท่านั้น ขณะที่การทำงานของภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการในรูปแบบต่างคนต่างงาน ขาดการประสานงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงส่งผลให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาต่อเนื่องในพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ต่างคนต่างแก้ปัญหาเอง จึงทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ไม่สามารถแก้ไขได้ถูกจุด และยังคงส่งผลกระทบต่อชุมชน และขยายวงกว้างไปเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังเห็นว่า สาเหตุที่ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ และร่วมถึงชุมชนต่าง ๆ ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะกลไกและเครื่องมือการบริหารจัดการ ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ที่จะจัดการดูแลสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และการเกิดภาวะมลพิษที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมกลับไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร สาเหตุจากข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการบังคับใช้ ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ ระบบและกลไกการบริหารงาน ขาดความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะการดำเนินการที่ผ่านมาที่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่ได้ยึดหลัก พื้นที่-หน้าที่-การมีส่วนร่วมเท่าที่ควร การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในลักษณะบูรณาการยังไม่ได้นำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งความไม่พร้อมขององค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการมีส่วนร่วมและการสร้างจิตสำนึกของประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ทำให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวมยังไม่เป็นระบบ จำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ มีการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและให้บริการแก่ประชาชนได้อย่าง มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งยังขาดความเป็นธรรมในการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม กระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ที่มุ่งเน้นการสร้างเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรม โดยคำนึงเพียงต้นทุนและผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นสำคัญ ละเลยการนำต้นทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาคิดเป็นต้นทุนของโครงการ ทำให้ผลตอบแทนที่แท้จริงได้ถูกบิดเบือนไป นอกจากนี้ ความต้องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดการแย่งชิงและความขัดแย้งการใช้ประโยชน์ ส่งผลให้การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ไม่มีความเป็นธรรม ทั้งนี้ เกิดจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่อยู่บนพื้นฐานของความไม่สมดุลของการพัฒนา เกิดการเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และผลประโยชน์จากการพัฒนา ระหว่างภาค ระหว่างชนบทกับเมือง และระหว่างกลุ่มคนในสังคม ซึ่งแม้รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีการนำมาปฏิบัติในระยะเวลาที่ผ่านมาได้กำหนดคสิทธิและหน้าที่ไว้แล้ว แต่ยังคงขาดการดำเนินการตามมาตรการในรัฐธรรมนูญอย่างเป็นทางการ

และประเด็นที่สำคัญ คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นปัญหาที่เชื่อมโยง ต่อเนื่องหลายพื้นที่ และมีความซับซ้อนมากขึ้น การที่องค์กรปกครองท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมมาจากส่วนกลาง เพื่อบริหารจัดการให้เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนั้น จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และศักยภาพต่างๆ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถบริหารจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะธรรมชาติแตกต่างจากปัญหาอื่น

แน่นอนว่า ภายใต้อำนาจของการบริหารจัดการที่องค์กรปกครองท้องถิ่นหลายแห่งเผชิญอยู่ ณ ขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ย่อมเป็นอุปสรรคที่จะทำให้การบรรลุเป้าหมาย ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปได้ยาก โดยต้องไม่ลืมว่าทรัพยากรที่เป็นฐานสำคัญของท้องถิ่นแต่ละแห่ง ที่สำคัญ คือ ประชาชน ที่ท้องถิ่นสามารถอาศัยเป็นกำลัง ขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารขององค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหลาย จะเห็นความสำคัญและเปิดโอกาสให้กับพลังเหล่านี้ได้มากน้อยเพียงใด อีกทั้งในตัวประชาชนก็มีความตระหนักและจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับสูงอยู่แล้ว แต่ยังคงขาดการสนับสนุน ช่วยเหลือ และชี้แนะให้ปฏิบัติตัวอย่างถูกต้อง อีกทั้งกฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องไม่เอาจริงเอาจังกับผู้กระทำผิด จึงทำให้ประชาชนไม่เกรงกลัว และคงปฏิบัติตัวอย่างผิด ๆ อยู่ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชมนาท รัตนมณี และคณะ (2549) ที่พบว่า โดยลักษณะหรือพฤติกรรมของประชาชนรับรู้แล้วว่าสิ่งไหนถูก และผิด และในปัจจุบันประชาชนตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงมีผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมากขึ้น เป็นเรื่องชี้ถึงการมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนมีในระดับสูงขึ้น

ดังนั้นถ้าประชาชนได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างถูกต้อง ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอแล้ว ย่อมส่งผลให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ถูกต้องในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างยั่งยืนแน่นอน

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ทำให้ทราบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะสำหรับเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาขยะในชุมชน

ควรมีการจัดตั้งศูนย์รับซื้อขยะในชุมชน โดยเทศบาลจะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์รับซื้อขยะ จัดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน คอยกำกับ ควบคุมดูแล มีโครงการรณรงค์การแยกทิ้งขยะ โดยผู้ทิ้งขยะ โดยเทศบาลจะต้องดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในชุมชน เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ คุณประโยชน์ของขยะ ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยเริ่มดำเนินการคัดแยกขยะตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ขยายผลไปสู่ระดับชุมชนต่อไป

ควรมีการส่งเสริมการทำน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยหมักใช้เองในครัวเรือน โดยเทศบาลจะต้องจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการทำน้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยหมัก มีการส่งเสริมการตลาดใช้ถุงพลาสติกในครัวเรือน โดยเทศบาลจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนหันมาใช้ถุงผ้า ตะกร้าในการจ่ายตลาด ประชาสัมพันธ์ ชี้ให้ประชาชนเห็นผลกระทบจากการใช้ถุงพลาสติกต่อภาวะโลกร้อน และผลกระทบในด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้เทศบาลควรจัดให้มีที่รองรับขยะให้เพียงพอต่อปริมาณขยะในชุมชนแต่ละวัน โดยการจัดสรรงบประมาณ ในการจัดซื้อถังขยะ อุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติงานเก็บขยะให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีสถานที่ในการกำจัดกำจัดขยะที่สามารถรองรับปริมาณขยะที่มีในชุมชนได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการจัดการปัญหาการจัดการภูมิทัศน์ในชุมชน

เทศบาลควรมีมาตรการ กฎ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งป้ายโฆษณาในเขตเทศบาลอย่างชัดเจน โดยร่วมกับภาคประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกันประชุมหารือในการกำหนดมาตรการ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์ในชุมชนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดทำป้ายโฆษณา การสร้างอาคาร ตึกสูง สถานที่ประกอบการ บ้าน ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้แหล่งโบราณสถาน วัด หรือสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ทางเทศบาลควรมีการประชุมหารือ และประสานหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้เข้ามาดำเนินการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์ที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการควบคุม ดูแล และการอนุรักษ์ที่ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม